

Hơn 4 thiên niên kỷ trước, th trấn pháo đài Gonur-Tepe có thể đã là một nền văn minh hiếm hoi trên thế giới khi nó bị chôn vùi trong hàng thế kỷ dưới cát biển của sa mạc Kara Kum, Turkmenistan.

Sau khi được các nhà khảo cổ Liên Xô cũ tìm thấy vào thế kỷ trước, Gonur-Tepe, nơi từng có hàng ngàn người sinh sống và là trung tâm của một khu vực phát triển mạnh mẽ, đã dần hé lộ các bí ẩn của nó cùng các công vật mới được tìm thấy sau mỗi đợt khai quật mùa hè.

Quy mô của di chỉ này vô cùng rộng lớn, trải dài trên 30ha và người ta chỉ có thể ngắm nhìn nó một cách đầy đủ từ trên không. Ở trên cao, các tòa nhà cũ của th trấn này trông giống như một mê cung trong sa mạc, được bao quanh bởi các bức tường cao.

Chỉ cách thành phố cổ nổi tiếng Merv có 50km và nằm ngoài thành phố Mary, phế tích Gonur-Tepe là một dấu hiệu cho thấy sự giàu có về các công trình khảo cổ của Turkmenistan, một trong những quốc gia giàu lịch sử nhất thế giới.

Vào khoảng năm 2000 trước Công Nguyên, Gonur-Tepe là điểm đến chính của khu vực Margush hay Margiana và là nơi chứa đựng một trong những nền văn minh cao nhất những ít được biết tới trong thời Đông.

Di chỉ này đã được nhà khảo cổ nổi tiếng Viktor Sarianidi của Liên Xô tìm thấy. Năm nay 84 tuổi ông vẫn có ý định làm việc thêm 1 mùa hè nữa để phế tích.

“Tôi nhớ rất rõ sự vui sướng của mình khi lần đầu tiếp xúc với di chôn kho báu Klondike. Mô-tơ cảm giác rất mạnh mẽ ngay dưới chân bạn” - vị giáo sư người Nga nói với hãng tin AFP.

Mỗi mùa kho báu diễn ra ở Gonur-Tepe thường mang tới các khám phá quan trọng, cho thấy trình độ làm nghệ thuật công rất cao của các nghệ nhân thời Đồ Đồng trong thung lũng này.

Họ có thể nấu chảy kim loại, làm các thỏi vàng và bạc, tạo nên các vật liệu phức tạp như thỏi cứng, biết cách chế tác xương và đá.

“Thật kinh ngạc khi biết rằng người ở đây đã sở hữu các kỹ năng hết sức hiện đại. Các thủ thuật công nghệ này đã biến cách biến đổi hình dáng của đá tự nhiên bằng nhiệt độ cao và rồi tráng phủ men ra bên ngoài” - nhà kho báu Nadezhda Dubova nói.

“Năm nay, Gonur lại mang tới cho chúng tôi mô-tơ bất ngờ mới, món đồ không đẹp đẽ” - bà nói và cho biết các đồ không thể có niên đại còn sớm hơn thời đại chế tác đồ không ở Hy Lạp và La Mã.

Phế tích Gonur-Tepe là trung tâm của mô-tơ mang lại các thỏi trăn và khu đồ nhúng nằm trong khu vực đông bắc châu thổ sông Morghab đã chảy qua Turkmenistan từ nguồn nước nằm ở Afghanistan.

Gonur-Tepe nằm cách trung tâm tỉnh Mary khoảng 3 giờ chạy xe, băng qua các nông trại hợp tác xã giờ đã nằm im không được sử dụng.

Mary, cách thủ đô Ashgabat 380km, là mô-tơ thành phố cấp tỉnh điển hình ở Turkmenistan, nơi có 200.000 người sinh sống và được xây dựng chủ yếu theo phong cách Liên Xô với các đường sá kết nối và các tòa chung cư cao thấp.

Cách Mary khoảng 30km là mô-tơ sông vinh quang khác của khu vực: phế tích của thành phố

Merv, nơi đã từng có vị trí rất quan trọng đối với Đế quốc Ba Tư và đã được chọn làm thủ phủ của lãnh đạo của người Turkic trong thế kỷ 12 sau Công Nguyên.

Merv đã rơi vào suy thoái sau khi bị quân Mông Cổ cướp phá vào năm 1221 trong một cuộc chinh phạt chết chóc đã khiến hàng chục ngàn người chết. Phế tích của nó nay cũng hiếm như phế tích Gonur-Tepe.

Kho tàng lớn nhất của phế tích này là lăng Seljuk Sultan Sanjar vẫn được bảo tồn gần như nguyên vẹn. Đối với thời của nhà lãnh đạo này, Merv là một thành phố có 200.000 dân và từng là một trong những điểm đến đông dân nhất thế giới.

Theo kiến trúc sư và sử gia Turkmenistan Ruslan Muradov, lăng này có đường kính hơn 17 mét và bên trong nó cũng là một cuộc cách mạng về thiết kế.

Thiết mái vòm của lăng đã “đi trước” tới 300 năm so với các ý tưởng của kiến trúc sư vĩ đại thời Phục Hưng Filippo Brunelleschi”, người đã thiết kế mái vòm lớn trong nhà thờ Florence.

Không giống như Gonur-Tepe, phế tích Merv đã được khai phá từ thời các Sa hoàng Nga, khi Turkmenistan vẫn là một phần của Đế quốc Nga. Nó đã được UNESCO đưa vào danh sách Di sản thế giới từ năm 1999.

Theo Viktor Turik, một sử gia làm việc tại bảo tàng lịch sử Mary, các nhà khảo cổ mới chỉ khai phá được một phần nhỏ trong khu vực Mary rất giàu các di chỉ khảo cổ.

“Trong khu vực này có 354 di tích khảo cổ và 95% trong số đó cho tới nay vẫn chưa được các chuyên gia nghiên cứu” - ông nói.

Turkmenistan hiện vẫn là một trong những quốc gia biệt lập nhất thế giới, nhưng vẫn thu hút rất đông du khách tới thăm mỗi năm, phần lớn là trong các tour du lịch được tổ chức đặc biệt.

Mary chỉ có 3 khách sạn, dù Tổng thống Gurbanguly Berdymukhamedov gần đây đã ra lệnh xây dựng một khách sạn 350 phòng để tăng cường du lịch.

Trong khi đó, vẫn còn những câu hỏi chưa được giải đáp về việc phải làm gì với những công vật vàng và bạc đã được khai quật trong khu vực và sẽ cần phải trải qua một quá trình phức tạp, bao gồm các nghiên cứu.

Một nhân viên đền giấu tên của cơ quan di sản quốc gia Turkmenistan nói rằng một dự án bao gồm đã từng được lên kế hoạch thực hiện cùng bảo tàng Louvre ở Paris, nhưng đã không thành công.

“Nhiều phát hiện rất độc đáo, không giống bất kỳ thứ gì khác trên thế giới đang nằm yên chờ đợi khám phá bởi ánh sáng của mình trong các kho chứa của các bảo tàng Turkmenistan” - người này nói.

Theo Vietnam+